

Розширений план лекцій з дисципліни «Стародавні цивілізації Сходу»

Лекційних годин – 60

Викладач – Королькова О.В.

Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Тема 1. Вступ до курсу.

Поняття “історія Стародавнього Сходу”, його географічні та хронологічні рамки. Термін “класичний Схід”. Роль географічного фактору в історичному розвитку старосхідних суспільств. Екологія на Стародавньому Сході.

Тема 2. Держава на Стародавньому Сході, її форми та функції.

Загальне і особливе у державному устрої старосхідних цивілізацій. Хронологія Стародавнього Сходу, основні методи і складання. Основні проблеми старосхідної історії в сучасній зарубіжній та радянській історіографії.

Змістовий модуль 2. ЄГИПТОЛОГІЯ

Тема 3. Загальне і особливе в історії Стародавнього Єгипту.

Природні умови та географічне положення Єгипту. Стан хронології староегипетської історії. Періодизація. Основні види єгиптологічних джерел.

Тема 4. Єгипет у додинастичну епоху і період Раннього Царства та Старого Царства.

Характерні риси економічного; соціального та політичного розвитку Єгипту у V-IV тис. до н. е. Перехід від варварства до цивілізації. Створення об'єднаної єгипетської держави в долині Нілу. Особливості економічного, соціального і політичного життя країни.

Тема 5. Централізована деспотична держава за часів Стародавнього (Старого) Царства.

Утворення централізованої єгипетської держави у III тис. до н. е. Правління III-IV династій. Будівництво великих пірамід. Фараон та його деспотична влада. Державний апарат, його основні відомства. Система обожнення фараона та його влади. Роль жрецтва в суспільстві.

Тема 6. Єгипет у період Середнього Царства.

Перший перехідний період. Завершення будівництва і іригаційної системи в країні. Процес урбанізації Єгипту. Ускладнення соціальної структури. Проблема “царських хемму”. Розвиток рабовласництва. Твори пророцького жанру (“Речення Іпусіера” та “Віщування Неферті”) про можливе соціальне потрясіння в Єгипті. Під владою гіксосів.

Тема 7. Велика єгипетська держава в період Нового Царства.

Звільнення країни з під влади гіксоських царів. Перетворення Єгипту Тутмосом III та його наступниками в могутню “світову державу”. Економічний прогрес. Аменхотеп IV (Ехнатон), його релігійно-політична реформа. Єгипет за Рамесидів (XX династія). Натиск іноземців.

Тема 8. Соціально-економічний та культурний розвиток Стародавнього Єгипту

Іригаційне землеробство, інші галузі сільського господарства. Ніломір, шадуф, сакіє. Сільськогосподарський рік. Культура землеробства. Тваринництво й птахівництво. Розвиток ремісничого виробництва. Торгівля. Галузі давньоєгипетського ремесла. Соціальна структура Єгипту, її державне регулювання. Соціальна структура єгипетського суспільства Середнього Царства. Писемність та освіта. Походження письма. Стадії розвитку давньоєгипетського письма. Релігійно-міфологічний світогляд. Релігія стародавніх єгиптян.

Змістовий модуль 3. СТАРОДАВНЯ МЕСОПОТАМІЯ

Тема 9. Загальне й особливе в історії Стародавньої Месопотамії. Географічне положення країни. Демографічні процеси в країні. Періодизація стародавньої історії Месопотамії. Найважливіші джерела з історії Месопотамії. Розвиток асиріології й шумерології в нашій країні.

Тема 10. Месопотамія в Архаїчний період.

Найдавніші держави шумеру і аккаду. Процес заселення Месопотамії. Південь Месопотамії (Шумер) – осередок економічного, політичного і культурного життя країн у першій половині III тис. до н. е. Політична історія шумерських міст-держав в ранній династичній епоху. Реформи Урунімгіні. Завоювання Месопотамії Саргоном Аккадським. Розгром кутіїв і створення централізованого Шумеро-Аккадського царства. Нашестя амореїв та еламців. Загибель Шумеро-Аккадського царства.

Тема 11. Месопотамія у II тис. до н. е.

Піднесення Вавилону. Законодавство Хаммурапі. Політичний устрій Вавилонії. Послаблення Вавилонської держави після смерті Хаммурапі. Наступ касситів. Староасирійське царство у першій половині II тис. до н. е. Політична історія, економіка, суспільство, державний устрій. Ассирія в Середньоасирійський період.

Тема 12. Месопотамія у I тис. до н. е.: Новоасирійське та Нововавилонське царства.

Економічне й військово-політичне піднесення Ассирії на початку I тис. до н. е. Тіглатпаласар III, його реформи й нове піднесення Ассирії. Соціально-економічний розвиток та політичний устрій Ассирійської імперії. Система управління колоніями. Вавилонія під владою асирійських царів.

Тема 13. Повалення асирійського ярма і створення Нововавилонської (Халдейської) держави.

Розквіт Нововавилонського (Халдейського) царства за Навуходоносора II. Сільське господарство й аграрні відносини у Вавилонії в VII-IV ст. до н. е. Соціальна структура пізньої Вавилонії. Державний устрій.

Тема 14. Стародавнє Середземномор'я.

Хеттологія. Вступ до хеттології. Загальне й особливе в стародавній історії Малої Азії та Закавказзя. Дешифрування хетського клинопису та ієрогліфічного письма. Хронологія та періодизація стародавньої історії Малої Азії. Основні джерела.

Тема 15. Хеттське царство.

Формування класових відносин у Малій Азії в II тис. до н. е. Ассирійсько-аморейські колонії та їх роль у соціальному розвитку малоазійських племен. Старохеттського царства на початку II тис. до н. е.

Тема 16. Відродження Хеттського царства в Новохеттський період. Економічний розвиток Новохеттського царства. Зовнішній культурний вплив на хетів. Релігія, міфологія та література хетів. Науково-практичні знання. Архітектура та мистецтво.

Змістовий модуль 4. МАЛА АЗІЯ Й ЗАКАВКАЗЗЯ В ДАВНІНУ

Тема 17. Основні джерела та археологічне дослідження Анатолії.

Єгипетські, асирійські та урартські написи та згадки у Біблії. Хеттські тексти. Археологічні матеріали. Археологічне дослідження Анатолії. Природно-кліматичні умови та населення регіону. Ландшафт. Кліматичні контрасти регіону. Природні багатства. Етногенез та поліетнічний склад населення Анатолії.

Тема 18. Перша велика малоазійська держава.

Хаттусіліс I. Військово-політичні зусилля царів Давньохеттської держави. Заснування нової царської династії. Створення Новохеттської держави. Відносини з Єгиптом. Хаттусіліс III. Утрата незалежності. Господарське та суспільне життя Хеттського царства. Анатолія після загибелі Хеттського царства. Переселення індоєвропейських народів в Анатолію. Фригійське та Лідійське царства. Культура фригійців та лідійців. Ванське царство Урарту та утворення ранніх держав Закавказзя.

Змістовий модуль 5. ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО ІРАНУ

Тема 19. Вступ до іраністики.

Загальне й особливе в історії стародавнього Ірану та Середньої Азії. Географічне положення Ірану та Середньої Азії. Джерела з історії стародавнього Ірану та Середньої Азії. Стародавня історія Ірану та Середньої Азії в працях зарубіжних та радянських вчених.

Тема 20. “Світова” Перська держава у VI – IV ст.. до н.е. Персидські племена на території Ірану на початку I тис. до н.е. Утворення Персидського царства у середині VI ст.. до н.е., завойовницькі війни Кіра II. Царювання Камбіза. Узурпація влади Дарієм I і відновлення ним державної єдності Персії.

Тема 21. Персидська держава у V – IV ст. до н.е.

Греко-персидські війни та причини поразки в них персів. Особливості соціально-економічного розвитку та політичного устрою Персидської держави у VI – IV ст. до н.е. Причини неміцності “світової” держави Ахеменідів.

Змістовий модуль 6. ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ

Тема 22. Вступ до індології.

Загальне й особливе в історії стародавньої Індії. Географічне положення і природо-кліматичні зони Індостану в давнину. Проблема етногенезу населення Стародавньої Індії. Специфіка джерельної бази з історії Стародавньої Індії. Тема 20. Зарубіжна індологія XIX-XX ст. Становлення національної індології. Найдавніша (Індська) цивілізація. Виникнення найдавнішої (Індської) цивілізації, основні її центри (Мохенджо-Даро і Хараппа).

Тема 23. Індія в “буддійський період”.

Завоювання північно-західної Індії Ахеменідами. Греко-македонське вторгнення в Індію та його історичне значення. Розширення кордонів держави Маур’їв. Ашока, його завоювання, внутрішня і релігійна політика. Поширення буддизму. Династична боротьба в імперії Маур’їв.

Тема 24. Релігія та культура Стародавньої Індії.

Релігія Вед. Ведизм. “Рігведа”. Ведійські боги та ритуали. Ведійське жрецтво. Брахманізм. Ведизм та брахманізм у суспільно-політичному житті індійців. Реформаційні вчення середини I тис. до н. е. Упанішади. Вчення про сансару і карму. Вплив упанішад на свідомість та поведінку індійців. Джайнізм. Джина. “Сіддханта”. Ахімса. Роль аскетизму у вченні джайнів.

Ранній буддизм. Сідхартха Гаутама. Будда. Доктрина раннього буддизму. Сприйняття буддизму у суспільстві. Буддизм і держава. Роль індуїзму в суспільно-політичному житті.

Тема 25. Стародавні цивілізації Південно-Східної Азії.

Характеристика джерельної бази. Археологічне вивчення. Письмові джерела. Епіграфічні матеріали. Археологічні знахідки. Іноземні джерела. Природно-кліматичні умови. Населення. Клімат і рельєф. Природні багатства.

Тема 26. Виникнення й розвиток держав Стародавнього В’єтнаму. Племінний союз Ванланг. Держава Аулак. Війна з Цинями. Повстання проти китайських загарбників. Соціально-економічний та культурний розвиток. Донгшонська культура. Лаос у давнину. Перші держави кхмерів та бірманомовних народів. Стародавні держави Сіаму.

Змістовий модуль 6. СТАРОДАВНІЙ КИТАЙ

Тема 26. Вступ до синології.

Загальне й особливе в історії стародавнього Китаю. Географічне положення Китаю. Динаміка народонаселення. Періодизація стародавньої історії Китаю. Стан джерел з історії Стародавнього Китаю, їх класифікація. Історія археологічного дослідження Китаю. Стан радянської синології.

Тема 27. Найдавніші китайські держави: Шан-Інь і західне Чжоу.

Китай у період Східного Чжоу. Перша централізована держава в Китаї – імперія Цінь. Посилення царства Цінь, завоювання ним інших китайських царств і створення першої китайської імперії. Цінь Шіхуан, його кардинальні адміністративно-військові реформи, тоталітаризм у державі. Зовнішня політика Цінь Шіхуана. Імперія Хань.

Тема 28. Культура Стародавнього Китаю.

Суспільно-політичні вчення Стародавнього Китаю. Конфуціанські ідеї щодо перебудови суспільства. Соціальна утопія маоїзму. Легістська модель держави. Суспільство по-даоськи. Релігія та міфологія. Література. Тотемні та анімістичні уявлення. Астральні культури. Пантеон богів і духів. Культ предків. Поширення буддизму, даосизму, конфуціанства.

Змістовий модуль 7. КОРЕЯ ТА ЯПОНІЯ В ДАВНИНУ.

Тема 29. Джерела з історії Кореї у давнину. Давньокорейські писемні пам'ятки. Давньокитайські писемні пам'ятки. Епіграфіка. Пам'ятки матеріальної культури. Держави Стародавньої Кореї. Перші племінні об'єднання. Держава Чосон. Формування держав із племінних союзів Сілла, Пекче, Когурьо. Стародавня Корея під впливом і владою давньокитайських імперій. Особливості культури. Поширення буддизму.

Тема 30. Характеристика джерельної бази Стародавньої Японії. Літописно-міфологічні зводи. Залишки літературних творів. Давньокитайські джерела про стародавніх японців. Археологічні знахідки. Епоха “дзьомон”. Стоянки культури “шнурового орнаменту”. Господарство та житло “дзьомонців”. Соціальна організація суспільства. Епоха “яйої”. “Люди ямато”. Розвиток продуктивного господарства. Революційні зміни у соціальній структурі суспільства. Племінний союз “Яматай”.